

J.S.Bachs Johannes Passion

zaterdagavond 20 maart in de Pauluskerk

Koor en orkest van de Bach Cantorij Baarn voeren op 20 maart in de Pauluskerk in Baarn Bachs Johannes Passion uit. Als solisten verwelkomt de cantorij Robert Coupe, tenor/evangelist, Erks Jan Dekker, bas/Christus, Barbara Borden, sopraan, Merel van Schie, alt, Kevin Doss, tenor en Martijn Cornet, bas. Dirigent is Bas Ramselaar.

Een klein jaar nadat Johann Sebastian Bach als cantor van de Thomaskerk te Leipzig was aangesteld, klonk zijn Johannes Passion op Goede Vrijdag 7 april 1724. Met de uitvoering van passiemuziek bleef Bach niet alleen trouw aan het initiatief van zijn voorganger Johann Kuhnau. Bezien vanuit de tekst en vorm van het openingskoor gaf Bach met zijn Johannes Passion een vervolg aan het 17de eeuwse gebruik van de zogenaamde 'historia-passie'. Bach combineerde een instructief element, *Zeig'uns durch deine Passion*, met een interpretatie van het evangelie van Johannes om zo de grootsheid van Christus, *Herr, unser Herrscher*, te illustreren. Deze woorden zijn door Bach of zijn (anonieme) librettist waarschijnlijk overgenomen uit het Dresdner Gesangbuch, dat indertijd alom in Sachsen werd gebruikt. In dit liedboek luidde de tekst *Herr, unser Herrscher, dessen Name herrlich ist in allen Landen*.

De conservatieve gemeenteraad van Leipzig had Bach nog voor hij in dienst trad, erop gewezen, dat composities van theatrale aard niet gewenst waren. Niet alleen opera's waren uit den boze, zelfs de muziek voor de kerkdienst moest gespeend zijn van elke opera invloed. Met het voltooiën van zijn Johannes Passion heeft Bach, muzikaal gezien, de aan hem opgelegde stilistische beperkingen gelukkig naast zich neergelegd. De Johannes Passion is wel degelijk een dramatisch werk in die zin, dat Bach het gegeven van het evangelie van Johannes in muzikale vormen heeft gevat en het lijdensverhaal muzikaal narratief weergeeft. In dit opzicht heeft hij het genre van de passiemuziek naar een aanzienlijk hoger plan getild dan waarop het lang verkeerde. Niet alleen is de evangelist bij Bach een expressieve verteller, ook de andere personages zoals Christus, Petrus, Pilatus en het volk (de turbae-koren) hebben deel aan het expressieve muzikale discours. De Johannes Passion werd op die Goede Vrijdag in 1724 opgenomen in de vesperliturgie van de Lutherse eredienst in de Nicolai Kirche in Leipzig. De muziek klonk binnen de liturgische context in twee delen, het eerste deel ter voorbereiding van de prediking; het tweede gedeelte moest de verkondiging nog eens muzikaal uitbeelden.

De tekst van de Johannes Passion is afkomstig uit het evangelie van Johannes, hoofdstuk 18 vers 1 tot hoofdstuk 19, vers 42. Twee passages uit het evangelie van Mattheus zijn ingevoegd, die over het bittere wenen van Petrus na zijn drievoudige verloochening van Jezus (Mattheus 26:75) en die over het scheuren van het voorhang in de tempel, de aardbeving, het splijten van de rotsen en de opstanding van de gestorvenen na de dood van Jezus (Mattheus 27: 51-52).

Bij de samenstelling van het tekstmateriaal had Bach rekening te houden met regels van de kerkenraad, die er onder andere in voorzagen dat uitsluitend uit bestaande bijbelse passieteksten werd geput. Bach kwam met zijn librettist tot een compilatie van teksten voor de Johannes Passion. Deels dus rechtstreeks uit het evangelie en deels uit gedichten van Brockes, Postel, Weise en andere religieuze dichters. Het uiteindelijke tekstmateriaal als geheel kan de vergelijking met het homogene libretto van Picander voor de Matthäus Passion

eigenlijk niet doorstaan. Niettemin wordt aan de Johannes Passion een uniciteit toegedicht die in bepaalde aspecten de originaliteit van de Matthäus Passion overtreft. Met name geldt dat voor de onconventionele constructie van het openings- en het slotkoor. Ook in een drietal andere opzichten is de Johannes Passion karakteristiek. Er is bijvoorbeeld relatief weinig muziek gebruikt om het geheel aan vertellende teksten te verklanken. Er zijn verhoudingsgewijs ook minder aria's dan in de Matthäus Passion en die er zijn volgen meer de lijn van het verhaal, dan dat ze er op reflecteren. En tenslotte is er de secco begeleiding van het evangelie. Dit in tegenstelling tot de strijkers die in de Matthäus Passion de woorden van Christus begeleiden en daarmee een contrast scheppen met alle andere recitatieven. Daarentegen weet Bach in de Johannes Passion een aantal woorden nadrukkelijk over de muziek uit te spreiden om het dramatisch effect naar zijn hand te zetten: Petrus' klaagzang *und weinete bitterlich* en de gijzeling van Jezus *und geisselte ihn* zijn hiervan de sprekendste voorbeelden. En dan de deelname van 'het volk' aan de gebeurtenissen rondom de kruisiging: deze zijn muzikaal en dramatisch uiterst veelzeggend, waarbij de thematische verwantschap tussen deze delen door Bach ingenieus zijn gecomponeerd.

Na de eerste uitvoering in 1724 heeft Bach zijn Johannes Passion nog minstens vier maal bewerkt. De laatste bewerking dateert uit 1749, een jaar voor zijn dood, Morgenavond klinkt de Johannes Passion in de oorspronkelijke editie uit 1724. De Baarnse Bach Cantorij eigen is gestreefd naar een kleine en doorzichtige bezetting. Een koor van 28 zangers en een orkest van nog geen 20 musici. Inclusief dirigent en vocale solisten in totaal 50 individuen verbonden door één werk van ongekende muzikale en dramatische diepgang.

Zaterdag 20 maart om 20.00 uur begint het concert.

Toegangskarten à € 25,00 (65+ en CJP € 20,00) zijn verkrijgbaar bij Boekhandel Den Boer, Laanstraat 69 in Baarn en aan de ingang van de Pauluskerk, vanaf 19.30 uur.

Verzoeken dit vignet bij het artikel af te drukken. Hartelijk dank!